

STATENS PLANTEPATOLOGISKE FORSØG

Månedsoversigt over plantesygdomme

516. august 1979

Der blev for august måned modtaget indberetninger fra 75 medarbejdere.

Vejret har overvejende været køligt og for hele landet i gennemsnit med normale nedbørsmængder. For Jylland-Øerne faldt der i august måned 84 mm mod normalt 81 mm. På det meste af Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm var nedbøren langt over normalen, medens det stort set for Jylland og Fyn lå og svingede omkring normal nedbørsmængde.

Temperaturen. De enkelte ugers middeltemperatur blev med normalen i ( ): 15,1 (16,7), 14,7 (16,5), 16,6 (16,2), 14,1 (15,7), 15,7 (15,0).

Nedbøren faldt for Jyllands vedkommende jævnt hen over hele måneden, medens der fra den 13.-20. august, især på Øerne, kun faldt spredte byger.

Fordelingen i de enkelte amtskommuner blev med normalen i ( ): Nordjylland 73 (78), Viborg 95 (84), Århus 76 (80), Vejle 81 (83), Ringkøbing 86 (91), Ribe 83 (89), Sønderjylland 84 (92), Jylland i alt 82 (85), Fyn 62 (76), Vestsjælland 84 (66), Frederiksborg-København-Roskilde 108 (67), Storstrømmen 102 (70), Øerne i alt 88 (70) og Bornholm 97 (61).

SYGDOMME PÅ LANDBRUGSPLANTER

=====

KORN OG GRÆS

Goldfodsyge (Gaeumannomyces graminis) blev som omtalt i juli måneds oversigt bedømt som noget mere udbredt end i de foregående år. I mange vinterhvedemarker har udbytterne skuffet, hvilket især gælder, hvor der har været et lidt anstrengt sædskifte. Søren Christiansen, Kalundborg, skriver herom, at hvede generelt har skæmmet sig kolossalt i løbet af måneden på grund af kraftige angreb, både af goldfodsyge og af knækkefodsyge. Kun med meget fine forfrugtforhold er der ikke set angreb. Selv hvede efter byg efter roer, som af alle regnes for at være et ret godt sædskifte, er der både set 10 og 15 pct. angrebne planter med goldfodsyge. Hvor det i mange år er gået godt med et lidt sjusket sædskifte til hvede, er regningen nu kommet her i 1979. H. Møller Andersen, Stevns, skriver ligeledes, at der i flere bygmarker er set 20-30 pct. goldfodsyge, hvilket har bevirket, at kun halvdelen af kernerne i aksene er fuldt udviklede. Fra Næstvedegnen skriver Sv. Stanley Hansen, at vinterhvede på samme ejendom har givet en forskel i udbytte på næsten 15 hkg/ha i marken, hvor der var kløver som forfrugt, end hvor der var hvede efter hvede. I år høstede der i sorten Solid 62,9 hkg/ha, hvor forfrugten var hvidkløver og kun 48,4 hkg/ha, hvor forfrugten var hvede. I 1978 var der på samme ejendom tilsvarende sortsforsøg i 2 marker med hvidkløver og hvede som forfrugt, og hvor der høstede henholdsvis 83,4 hkg/ha og 79,0 hkg/ha.

Knækkefodsyge (Cercospora herpotrichoides). Kr. Jensen, Kibæk, skriver, at der i flere rugmarker er set ondartet lejesæd, som utvivlsomt skyldes angreb af knækkefodsyge. Knækkefodsyge er tillige mere udbredt i bygmarkerne end i de tidligere år, men dog sjældent med udbredt lejesæd til følge.

Stinkbrand (Tilletia caries) er kun set med enkelte angreb landet over. Leif Ejlebjerg Jensen, Sorø, skriver således, at der i en hvedemark med hjemmeavlet, ubejdsset såsæd nu ses et kraftigt stinkbrandangreb. Dette er i år heldigvis et særsyn.

Hvedens brunpletsyge (Septoria nodorum) har i vintermarkerne generelt kun optrådt med svage angreb. I juli måned synes der at være tilløb til noget stærkere angreb af brunpletsyge, som dog ikke blev til noget.

Aksfusariose (Fusarium spp.). I august måned fik mange vinterhvedemarker et meget mørkt udseende. Herom skriver C. E. Borregaard, Holstebro: "Mange hvedemarker fik tidligt i august et meget kedeligt gråbrunt udseende på grund af angreb af forskellige svampe". Tage Andersen, Skanderborg, skriver ligeledes, at hvedeaksene her sidst i august måned nu har fået en mørkere farve på grund af svampeangreb. R. Munch-Andersen, Odense, skriver, at aksfusariose har været almindelig udbredt, dog med svagere angreb. Især i sorten Vuka kan der dog ses enkelte stærkere angreb.

BEDEROER

Haglskade. A. S. Asmussen, Svendborg, skriver, at der lokalt er set meget stærk haglskade, og hvor det på nuværende tidspunkt anslås at give 7-10 pct.'s udbyttenedgang.

Strukturskade. I år er der flere forskellige steder på Sjælland, Møn og Lolland-Falster iagttaget bederoer, som vokser hen ad jorden og ikke vil søge nedad. Mange avlere er blevet gjort opmærksom på fænomenet ved radrensning eller hakning af bederoerne, hvor f.eks. en bederoe i en helt anden række pludselig bevægede sig. Fænomenet er set i enkelte år, og ser tilsyneladende ud til at hænge sammen med strukturskade. I et

tilfælde på Lolland-Falster var det således ret udbredt i en enkelt mark, medens der på samme ejendoms andre bederoemarker ikke fandtes disse vandret-voksende bederoer. I marken med vandret-voksende bederoer var der det foregående år blevet presset halm med store, tunge maskiner på meget fugtig jord. Også på Møn er der iagttaget vandret-voksende bederoer, og herom skriver Søren Hansen, Stege: "I enkelte bederoemarker er der iagttaget nogle roelegemer, som ligger vandret i jordoverfladen i stedet for, som normalt, at vokse lodret nedad. Roerne er tilsyneladende normalt udviklede og har størrelse som normale roer. Fænomenet har tilsyneladende nogen sammenhæng med tæt og fast jord".

Magnesiummangel har generelt for landet optrådt med forholdsvis svage og ubetydelige angreb. Fra Sjælland og Lolland-Falster skønnes magnesiumangrebene dog at være noget kraftigere end i de øvrige landsdele. Angrebene bedømmes dog også her som fortrinsvis svage. Leif Ejlebjerg Jensen, Sorø, skriver, at angrebene synes mere udbredte end tidligere år, hvor der i enkelte bederoemarker kan ses meget kraftige symptomer. Aage Mølgaard, Slagelse, omtaler ligeledes ret almindelig udbredt magnesiummangel, men mest i roemarker på ejendomme, hvor der i mange år ikke har været husdyrhold. Fra Møn skriver Søren Hansen ligeledes, at magnesium i bederoerne nu breder sig i takt med husdyrholdets indskrænkning. Generelt er angrebene svage på øen, men der kan dog findes enkelte kraftige angreb. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at magnesiummangel i år kan forekomme, men som regel med ret svage symptomer.

Hjerte- og tørforrådnelse (bormangel). I enkelte jyske bederoemarker er der set kraftige angreb af bormangel. P. Pedersen, Terndrup, og H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver om

enkelte, pletvise stærke angreb af bormangel. Årsagen er som regel rigelig og uens tilførsel af kalk, så der pletvis er sket overkalkning.

Virusgulsot (Beta virus 4). I mange bederoemarker landet over har der fra midten af august måned kunnet iagttages små spredte virusgulsotpletter. Angrebene bedømmes indtil nu overalt i landet som svage og med et sent startet angreb.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Magnesiummangel-symptomer i kålroer er kun set med hovedsageligt svage og ubetydelige angreb.

Kålbrok (Plasmodiophora brassicae) bedømmes for landet som helhed kun med yderst svage angreb. O. Th. Nielsen, Viborg, skriver, at der i enkelte marker er set svagere angreb. J. J. Jakobsen, Grindsted, skriver, at der kun dér på egnen findes få kålroemarker og derfor kun svage angreb.

Storknoldet knoldbægersvamp (Sclerotinia sclerotiorum) er i år set med lidt kraftigere angreb både i vinter- og vårrapsmarkerne. Angrebene bedømmes dog de fleste steder som svage. A. Futtrup, Vejle, skriver således, at der i de fleste rapsmarker nu kan findes svage angreb, værst på de ejendomme, hvor der jævnligt har været dyrket raps.

Gråskimmel (Botrytis cinerea). A. Futtrup, Vejle, skriver, at der i mange rapsmarker, og måske alle, i år er set angreb af gråskimmel. Angrebet sætter ind på enten selve stænglen, et sideskud eller en skulpestilk, således at henholdsvis hele toppen, en del af toppen eller en skulpe visner. Nogle af planterne er angrebet så sent, at skulperne er normalt udviklede, men visner nu, således at frøene bliver små og skrumpne.

KARTOFLER

Magnesiummangel bedømmes for landet som helhed uden større betydning. Angrebene betegnes overalt kun som yderst svage. Harald Jensen, Asnæs, skriver således, at der på Lammefjorden er set lidt angreb på sandjorderne trods gødskning med 1 tons 14-4-17 indeholdende magnesium.

Kartoffelskimmel (Phytophthora infestans). I sidste halvdel af august måned har der været en opblussen af kartoffelskimmelangreb. Martin Andersen, Flauenskjold, skriver således, at der inden for de sidste dage af august har været en opblussen af skimmel flere steder. Fra Tylstrup skriver Aage Bach, at der den 24. august blev konstateret angreb af skimmel, men at der stadig her i begyndelsen af september kun kan ses enkelte kartoffelskimmelpletter på bladene, både i Bintje og Dianella. Der er også i marken sprøjtet 3-4 gange mod skimmelen, og i usprøjtede ville det formentlig have set helt anderledes ud. Også fra Hobroegnen skriver Poul Olsen, at der i alle marker, hvor der ikke er sket en effektiv behandling mod kartoffelskimmel endnu, findes stærke angreb. Angrebet er dog kommet ret sent, vel omkring den 10. august. Fra Viborgeggen skriver O. Th. Nielsen, at der forekom en opblussen fra midten af august, især i sorten Bintje. N. Engvang Hansen, Allingåbro, skriver, at der både i Bintje og Kaptah omkring den 21. august kom en opblussen af skimmelangreb. Fra Kolindeggen skriver Erik Fredenslund, at der først omkring slutningen af august måned blev set en kraftig opblussen i sorten Alfa. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at kartoffelskimmelen bredte sig omkring midten af august i de modtagelige sorter, og i marker, hvor der ikke var foretaget beskyttelsessprøjtning. Angrebet af kartoffelskimmel er mest udbredt i Bintje, men kan dog også ses i marker med sorten Hansa. Sidst i august måned er der set ret stærkt angreb i sorten Tylva.

N. M. Nielsen, Uby, skriver, at der i Bintje er sket en opblussen af angrebene sidst i august måned, men at der også i den pågældende mark har været sprøjtet mod skimmel 2 gange.

Netskurv (Streptomyces scabies). N. M. Nielsen, Uby, skriver, at der er set et ret stærkt angreb af netskurv i sentlagte Bintje. Kartofflerne blev lagt sent på grund af dårlig fremspiring af tidligere lagt sort Marion.

Ole Bagger

SKADEDYR PÅ LANDBRUGSPLANTER

=====

KORN OG GRÆS

Havrebladlus (Rhopalosiphum padi) og græsbladlusen (Metopolophium dirhodum) har i de første 2-3 uger af august fortsat kunnet findes i mange majsmarker landet over. Fra flere forskellige sider stilles der et stort spørgsmålstejn ved, om angrebene betyder noget i majs (Hans Otto Sørensen, Skærbæk; Kr. Jensen, Kibæk, og Tage Andersen, Skanderborg). Arne Hansen, Odder, skriver, at der i de 3 første uger af august forekom udbredte angreb af bladlus i mange majsmarker, og det er vanskeligt at vurdere skadevirkningen, da afgrøden i øvrigt i næsten alle tilfælde er i særdeles god vækst.

Halmhvepsen (Cephus pygmaeus) er på Sjælland konstateret i en del hvedemarker. Angrebene må dog betegnes som yderst svage, idet der kun var tale om spredte, angrebne strå (H. Jensen, Asnæs, og Aage Mølgaard, Slagelse).

Aksuglen (Apamea sordens) er konstateret i adskillige, især hvedemarker på både Fyn og Sjælland (R. Munch-Andersen, Odense; Aage Mølgaard, Slagelse, og Mads Kristensen, Roskilde). R. Munch-Andersen, Odense, skriver, at der i en enkelt hvedemark på Østfyn blev set et ret stærkt angreb i de yderste 3-5 m af marken.

Ved Lyngby blev set et kraftigt angreb i forsøgsmarken med havre.

Hvedemyg (Contarinia tritici og Sitodiplosis mosellana). Fra flere forskellige lokaliteter på Sjælland er der på indsendt tærsket byg konstateret ret kraftige angreb af den orangegule hvedemyg (Søren Christiansen, Kalundborg; Aage Mølgaard, Slagelse; Carsten Ulrik Hansen, Ringsted; Mads Kristensen, Roskilde, og H. Møller Andersen, Hårlev).

Den hessiske flue (Mayetiola destructor). Overalt i landet kunne man inden høst se adskillige strå knækket på grund af angreb af den hessiske flues larve. Angrebene er blevet set både i byg- og hvedemarker. Generelt må angrebene dog betegnes som svage (Niels Chr. Larsen, Randers, og Søren Hansen, Stege).

Sadelgalmyg (Haplodiplosis equestris). Harald Jensen, Asnæs, skriver, at der på Lammefjorden er set ret stærke angreb i vinterhvede, især i de marker, hvor der har været meget kvik indblandet.

Råger (Corvus frugilegus). N. Engvang Hansen, Allingåbro, skriver: "Desværre bor jeg i en rågekoloni-egn, hvorfor jeg næsten daglig må høre om angreb forårsaget af råger, hvor kornarealer er blevet trampet ned og kernerne ædt. Det er også gået ud over kartoffelmarker samt over ensilage, hvor plasticdækket bliver gennemhullet af rågerne".

BEDEROER

Bedelusen (Aphis fabae) har i august måned optrådt ret udbredt i bederoemarkerne, men dog fortrinsvis med svage, ubetydelige angreb. Svend Eg, Brande, skriver dog, at bedelusangrebene har været tiltagende helt hen til 1. september. Angrebene har enkelte steder været så voldsomme, at bekæmpelse har været overvejet trods det ret sene tidspunkt.

Ferskenlusen (Myzus persicae) har i august måned optrådt ret udbredt i bederoemarkerne, men kun med svage angreb. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver således, at ferskenlusen var almindelig udbredt i begyndelsen af august måned, og der blev i de lolland-falsterske bederoemarker foretaget en del bekæmpelse, også på grund af angreb af bedelus.

Bedefluen (Pegomya hyoscyami) har generelt kun optrådt med svage, ubetydelige angreb. På enkelte lokaliteter er der dog set noget stærkere angreb, bl.a. skriver Søren Hansen, Stege, at der i enkelte mønske bederoemarker har været ret kraftige angreb i august måned.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kållusen (Brevicoryne brassicae) har kun optrådt med svage, ubetydelige angreb. K. Henriksen, Årslev, skriver således, at der i kål er set pletvise stærke angreb, og som sædvanlig er bladlusene vanskelige at bekæmpe.

Kålsommerfugle (Pieris brassicae og P. rapae) har kun optrådt med svage, ubetydelige angreb sidst i august måned. Det kølige, regnfulde vejr har været stærkt medvirkende til at holde dem i ave.

Krusesygegalmyggen (Contarinia nasturtii) har i august måned kun optrådt med svage, ubetydelige angreb. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver således, at der i de få kålroemarker på Heringegnen kun har været svage angreb af krusesygegalmyggens larve.

Kålfluer (Delia brassicae og D. floralis). Angrebene af den lille kålflue bedømmes som ret udbredte, men fortrinsvis med svage angreb. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver således, at der i en enkelt mark i begyndelsen af august blev set temmelig mange æg af kålfluer. J. J. Jakobsen, Grindsted, skriver, at medens første generation af den lille kålflues larver gav temmelig kraftige angreb, er de senere generationers angreb ikke blevet til noget videre, og der meldes nu kun om moderate angreb. Fra Årslev skriver K. Henriksen, at der i blomkål, til trods for gentagne behandlinger med både Agritox og Basudin

nu alligevel findes stærke angreb. De tidligste og stærkeste angreb findes på planter med svagt og øverligt rodsystem.

KARTOFLER

Coloradobillen (Leptinotarsa decemlineata). Statens Plantetilsyn har i august måned ikke konstateret nye fund af coloradobiller.

Knoporme (Agrotis segetum) har i 1979 været uden større betydning, og af langt mindre omfang end f.eks. i knopormeåret 1976, som det ligeledes vil fremgå af nedennævnte tal, hvor tallene er procenttal og refererer til antal indberetninger.

År	Intet eller ubetydeligt	Sjældne angreb		Alm. udbredte angreb	
		i alt	heraf stærke	i alt	heraf stærke
1976	3	10	5	87	70
1977	23	25	11	52	9
1978	63	16	1	21	0
1979	60	18	0	22	5

Ole Bagger

SYGDOMME OG SKADEDYR PÅ HAVEBRUGSPANTER
=====

Ukrudtsmidlers svidning af hække og buskadser - når fortove, veje og stier behandles af offentlige myndigheder - giver ofte anledning til beklagelser, der ikke medfører sikkerhed for, at gentagelser undgås. Fra konsulentside udtrykkes ønske om, at pakningernes etikette indeholder tydeligere anvisninger på, hvilke forsigtighedsforanstaltninger, der bør tages for de enkelte præparat-typer - også når haveejeren selv udfører behandlingen.

Sneskadernes eftervirkninger i frugtplantager viser sig nu at være alvorligere end først antaget (se 512. Månedsoversigt, side 15). Brækkede grene og stammer medførte ren- og tilbagekæringer, idet man derved håbede at få bæredygtige træer inden for en årrække, der var kortere, end hvis der var gennemført rydning og nyplantning. Imidlertid er mange træer - først og fremmest æble og i mindre grad kirsebær - gået meget sent i gang, og skududviklingen fra sovende øjne har været sparsom; på indeværende tidspunkt er tilvæksten i flere plantager på kun 10-15 cm.

Sandsynligheden taler således for, at rodvirksomheden er stærkt reduceret - vel sagtens fordi smeltningen af 2-4 meters snelag har bremset lufttilgangen, hvorved aktive rødder er kvalt af iltmangel.

Rosenrust (Phragmidium mucronatum) på frilandsroser er taget meget kraftigt til i den forløbne måned. Privathavebrugets konsulenter betegner denne sygdom som månedens mest markante, den konstateres og diskuteres ved næsten alle havevandring. Det alt for tidlige løvfald vil afgjort svække planterne; der bør gennemføres nogle meget grundige sprøjtninger med et af de pesticider, der har speciel virkning mod rustsvampe.

Hvid chrysanthemum-rust (Puccinia horiana). I flere gartnerier har hjemkøbte, urodede chrysanthemum-stiklinger til snitkultur vist sig at være angrebet af denne svampesygdom, som ellers nærmest har været en sjældenhed igennem de senere år. Efter at være konstateret her i landet for første gang i 1964 forekom udbredte og kraftige angreb. Varmebehandlinger, ændringer af kulturmetoderne samt i nogen grad sprøjtninger med svampemidler bevirkede, at sygdommen tog væsentligt af for til sidst at være uden betydning.

Hvid chrysanthemum-rust er et af de heldigvis få eksempler, hvor sundhedskontrol af stiklingemateriale ikke kan blive pålidelig, idet sygdommens inkubationstid kan strække sig over i hvert fald 5 uger.

Grundige og gentagne sprøjtninger med oxycarboxin eller triforin vil som regel være effektive.

Diachaea leucopoda på græsblade er rapporteret navnlig fra plæner, hvor slåmaskinen ikke har haft græsfanger; de visne blade skaber - ud over regn og dug - høj luftfugtighed, hvilket gavner svampen. Selv om der ikke iagttages direkte skade, er de sorte sporemasser uæstetiske og tilgrisser fodtøj.

Gråskimmel (Botrytis cinerea) er bemærket overordentlig ødelæggende på frugter og stængler af væksthusagurker samt stængler og blade af væksthustomater. Besparelser på oliekon-toen er ofte skyld heri, idet der mindskes på varmen med nedslag til følge.

Sort-rod-råd (Phomopsis sclerotioides) i væksthusagurker synes at være blevet et stedse mindre problem; årsagen hertil ligger sikkert i den udbredte anvendelse af afgrænsede bede, således at smitstof fra bundjorden ikke kan komme i kontakt med den ny-etablerede kultur. Yderligere mindskelse af smitte-

risiko kan opnås ved at dække gangene med et syntetisk materiale.

Gråskimmel (Botrytis allii) på spiseløg er konstateret i en del marker; på det yderste løgskæl ses en lille nekrotisk plet, som ret hurtigt vokser til. De fleste steder er såløgene forsinket omkring 14 dage, hvilket begunstiger svampens vækstmuligheder - ikke mindst, når løgene bliver løftet og vejringen startes; hvis der i denne periode bliver stor luftfugtighed på grund af regn og dugdannelse, må kunstig tørring anses for tvingende nødvendig hos mange avlere.

Fra månedens slutning ophørte brug af maneb-sprøjtninger (behandlingsfrist på 4 uger) og systemiske svampemidler (nedsat tilvækst) (og i øvrigt næppe særlig effektivt mod svampesygdomme, der angriber løgskællene) til fordel for f.eks. captan.

Kirsebærbladpletsyge (Blumeriella jaapii) er konstateret på blade af såvel sød- som surkirsebær; gulfarvningen resulterer i for tidligt bladfald, medmindre der gennemføres beskyttelsessprøjtninger.

Uldlus (Pseudococcus spp.) har - bl.a. på Ficus benamina og Cissus antarctica - givet problemer. Grundige sprøjtninger med azinphos-methyl synes at have givet bedst resultat.

Topskudmider (skudtopmide) (Hemitarsonemus latus) i pottekultiverede Ficus benamina og Schlefflera arboricola er blevet mere udbredt end tidligere i nogle gartnerier. Rygning med lindan har vist sig effektivt, når blot røgbomberne anbringes over bordhøjde for at sikre en god fordeling i luften.

Væksthusmellus (Trialeurodes vaporariorum) er konstateret på frilandstomater; til alt held ses tillige "sorte larver", som er udtryk for, at snyltehvepse har etableret sig.

Knoporme (Noctuidae) er iagttaget på bl.a. frilandssalat og andre bladgrønsager.

Porremøl (Acrolepiopsis assectella). Fra havekolonierne på Sydfyn nævnes, at angrebene har været meget alvorlige, og at man ikke har bemærket larverne af 1. generation.

Mogens H. Dahl